
Republika Slovenija i NATO

SIMEUN GALIĆ*

Sažetak

U posljednjih nekoliko godina Republika Slovenija je učinila značajan napredak u priključivanju Europskoj uniji i NATO-u. S obzirom na to da NATO ima središnju ulogu u europskoj sigurnosti, te da proširuje svoje djelovanje novim ulogama, misijama i partnerima, razumljivo je da je Slovenija težila postati njegovom članicom već na sastanku na vrhu u Pragu 2002. godine. No, do toga je vodio dugi i težak put. Slovenija kao i drugi kandidati za prijam u NATO morala je ispunjavati tri osnovna preduvjeta: izvršiti temeljitu reorganizaciju i prilagodbu vlastitih oružanih snaga standardima NATO-a, koji su iznimno strogi; stvoriti stabilne demokratske uvjete u zemlji i riješiti sve sporove sa susjedima. Također, utjecaj na primanje u članstvo imao je i geostrateški položaj zemlje i geopolitičke pogodnosti. U sadašnjoj fazi Sloveniju se u NATO-u promatra kao člana koji može dati svoj doprinos u političkom i ekonomskom stabiliziranju regije jugoistočne Europe. Analiza izgradnje sistema nacionalne sigurnosti Slovenije i njezino uključivanje u NATO pokazuje zanimljivo iskustvo države, koja je u kratkom razdoblju, nakon rata, započela i dovršila proces tranzicije.

Ključne riječi: Slovenija, NATO, Partnerstvo za mir

Uvod

Cilj ovog rada je analizirati dosadašnja nastojanja Republike Slovenije da nakon osamostaljenja izgradi sustav nacionalne sigurnosti i uključi se u NATO. Za Sloveniju, kao malu zemlju, bilo je iznimno važno priključiti se procesima europske integracije i stvoriti vlastiti nacionalni sigurnosni ustroj. Zbog velikog uspjeha u prijelazu na demokratski sustav (gospodarska i politička stabilnost, uspostava demokratskih civilno-vojnih odnosa i obrambenih vojnih

*

Simeun Galić je magistar političkih znanosti iz područja međunarodnih odnosa

snaga...), kao i značajnog napretka u suradnji s europskim institucijama, NATO je u drugom krugu proširenja u Pragu ponudio Republici Sloveniji mogućnost da postane njegova punopravna članica.

Kao novoutemeljena država, Republika Slovenija je započela razvijati strategiju i institucije za postizanje vlastite nacionalne sigurnosti. Kao nova država, to je činila, uzimajući u obzir ne samo vlastita iskustva, načela i međunarodnu politiku, nego i dinamično okruženje raznorodnih prijedloga i nastojanja da se postigne europsko ujedinjenje. To su bile temeljne postavke za razumijevanje procesa u kojima je Republika Slovenija stvarala novi sustav nacionalne sigurnosti, kao i praćenje slovenskih nastojanja da sudjeluje u europskoj integraciji, te pristupanju NATO-u i Europskoj uniji. Od osamostaljenja Republike Slovenije, želju za temeljitom reorganizacijom političkih institucija i reformom sustava nacionalne sigurnosti dijelili su svi Slovenci, a jasno su je izrazile i gotovo sve parlamentarne političke stranke.

Na međunarodnom planu Slovenija je, umjesto takmičenja, prihvatila suradnju kao glavnu strategiju međunarodnog rješavanja problema. Slovenija u svojoj regiji čini značajne napore da poboljša odnose sa susjednim zemljama. Iako uglavnom uspješna u tim nastojanjima, dva su ključna pitanja koja još nije u potpunosti riješila, a to su zahtjevi talijanskih optanata glede imovinskih prava u Sloveniji i pitanje granice s Republikom Hrvatskom. Usprkos političkim nedoumicama i neodlučnosti javnosti, postojala je opća suglasnost da se Slovenija priključi europskim integracijskim nastojanjima, uključivši Europsku uniju i NATO. To je zapravo bio prvi cilj slovenske vanjske politike, koji Sloveniju službeno obvezuje na miroljubivo razrješavanje međudržavnih sukoba, ali i na to da se sama brani oružjem bude li napadnuta i bude li to potrebno. Slovenija je izrazila snažnu potporu NATO-vom programu Partnerstvo za mir i njezin obrambeni establishment je vrlo zainteresiran za mogućnosti izobrazbe i obučavanja časnika, osuvremenjivanje kadrovske strukture i njezino prilagođivanje NATO-vim konvencijama, izgradnju komunikacijskog sustava usklađenog s NATO-vim, sudjelovanje u zajedničkim vježbama te osnivanje međunarodne postrojbe za sudjelovanje u NATO operacijama. Slovenski Parlament je donio zakone, kojima se osiguravaju sredstva za izgradnju slovenskih obrambenih snaga i nabavu opreme prema NATO standardima, i kojima se pruža daljnja potpora aktivnostima NATO-a i Partnerstva za mir. Republika Slovenija je u suradnji s Partnerstvom za mir vidjela prednosti, kao što su psihološki veći osjećaj sigurnosti nacije, sudjelovanje u zajedničkom planiranju operacija, razvoj suvremenog vojnog ustroja i postupaka prema NATO standardima, te napokon uključivanje u združenu sveeuropsku vojnu i političku strukturu. Slovenska javnost u potpunosti je svjesna činjenice da u sklopu integracije i detanta u Europi, NATO ima realne mogućnosti obnoviti i ojačati svoju sigurnosnu ulogu. Osim toga, slovenska javnost želi biti pravodobno obaviještena, kako o dobrim, tako i o lošim stranama slovenskog članstva u NATO-u.

Osamostaljivanje Republike Slovenije i izgradnja sustava nacionalne sigurnosti

Zalaganje za nezavisnu slovensku državu nakon II. svjetskog rata uvijek je bio jedan od prioriteta slovenske politike, ovisno o općim okolnostima u federalnom i širem međunarodnom okruženju. Zbog toga su se provodile i određene vrste priprema za ostvarivanje tog cilja na političkoj, gospodarskoj, sigurnosnoj, vojnoj i drugim razinama. Intenzitet priprema posebno je dobio na snazi potkraj osamdesetih, tako da je Slovenija spremno dočekala početak demokratskih promjena u SFRJ i sva iskušenja s tim u svezi, uključivši i intervenciju bivše JNA.

Pobjeda u desetodnevnom lipanjsko-srpanjskom ratu¹, kako na vojnom, tako i na političkom planu, dovela je Sloveniju u stanje punog zadovoljstva, ali ju je suočila i s novim problemima. Jedan od njih, a za mnoge najveći, bio je stvoriti novi, bitno drugačiji sustav nacionalne sigurnosti. Sustav koji će biti primjeren nesigurnom (ratnom) okruženju, ali i usklađen sa sigurnosnim standardima zemalja razvijene demokracije, što bi Sloveniji omogućilo brži ulazak u europske i euroatlanske integracije. Proces izgradnje sustava nacionalne sigurnosti i posebno Slovenske vojske i njegove perspektive u odnosu na euroatlanske integracije, posebno NATO, vrlo je zanimljiv i poučan.

U procesu osamostaljivanja Republika Slovenija je koristila sve formalne mogućnosti i procedure, uključivši i korištenje svojih ovlasti u ostvarivanju nacionalne sigurnosti. Iako su u sklopu bivše zajedničke države postojale formalne mogućnosti u reguliranju sustava nacionalne sigurnosti na svom području, Slovenija je, osim Teritorijalne obrane, mogla organizirati neznatne snage obrane s kojima je mogla izravno upravljati. Za razliku od tih snaga na području Slovenije bile su stacionirane velike federalne vojne snage kojima je upravljao federalno Predsjedništvo. One su bile glavna opasnost i prepreka osamostaljivanju Slovenije. Spoznavši tu činjenicu i uvidjevši međunarodne uvjete, Slovenija je odlučila 26. lipnja 1991. donijeti odluku o potpunoj nezavisnosti. To je dovelo do lipanjsko-srpanjskog rata 1991. u kojem je slovenska Teritorijalna obrana primorala bivšu JNA, stacioniranu u Sloveniji, da prizna poraz i povuče se s njezinog teritorija. U lipanjsko-srpanjskom ratu je bilo žrtava. Na slovenskoj strani poginulo je osam pripadnika Teritorijalne obrane, četiri policajca i šest civila. Na strani federalne vojske poginulo je 37 vojnika, a poginulo je i 10 stranih državljana. Na obje strane bilo je 330 ranjenih.²

Iz desetodnevnog lipanjskog rata 1991. Slovenija je izašla kao pobjednik sa značajnim vojnim i policijskim snagama. U razdoblju nakon rata, vojska i

1

Rat u Sloveniji je započeo 27. lipnja kada je federalna vojska uz pomoć federalne policija pokušala zauzeti granične prijelaze u Sloveniji, a završio je 6. srpnja 1991. O tome vidi u: Janša Janez, *Premiki - nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992*, str. 157-229.

2

Prema: *Vojna v Sloveniji - od napadov na JLA do zmage nad JA*, Mednarodno tiskovno središče, Ljubljana, 1991, str. 107.

policija su se razvijale u velikoj mjeri kao rivalske organizacije. Suparništvo između vojske i policije bilo je rezultat mišljenja njihovih vodstava da se nedjednako vrednuju zasluge u stvaranju slovenske države u ratu za samostalnost, te sve veće politizacije obiju organizacija.³ Sukob vojske i policije nije dugo trajao i obje institucije su se počele razvijeti sukladno ustavnim i zakonskim okvirima. Organizacijska i funkcionalna rješenja izgradnje oružanih snaga u dobroj mjeri su bila primjerena uklanjanju vanjskih i unutarnjih opasnosti. Oružane snage Republike Slovenije sastoje se od združenih, taktičkih i operativnih postrojbi organiziranih te opremljenih za djelovanje na području cijele države i za izvođenje svih vrsta borbenih djelovanja. Neke od postrojbi Slovenske vojske osposobljene su i za djelovanje u multinacionalnim snagama u sklopu mirovnih operacija.

Razvoj Slovenske vojske nakon osamostaljenja stalno je uključen u promjene političkog sustava, odnosno svekolikog slovenskog društva. Sve je to omogućilo kvalitetne promjene u odnosima između civila i vojske u Sloveniji. Cijela vojska postala je socijalno reprezentativnijom te nacionalno i kulturno homogenom. Svekolika suradnja između vojske i civilnoga društva izložena je duhu pluralističkih demokratskih vrijednosti, što su eksplicitno postale utvrđenim referentnim okvirom za vojsku, zajedno sa zajamčenom profesionalnom autonomijom.⁴

I nakon proglašenja nezavisnosti i pobjede u lipanjsko-srpanjskom ratu, Republika Slovenija je poklanjala veliku pozornost nacionalnoj sigurnosti, obrani i vojsci. Ta pozornost bila je usmjerena ponajprije na oblikovanje politike nacionalne sigurnosti i izgradnju sustava nacionalne sigurnosti. U tome se polazilo od iskustava lipanjsko-srpanjskog rata 1991. godine, kao i iskustava neposredno prije njegovog izbijanja. Međutim, slovenski politički čimbenici nisu ostali samo na vlastitim iskustvima, već su uvažili i druge relevantne čimbenike, među kojima su: iskustva drugih sličnih zemalja; javno mnijenje i stavovi glavnih političkih stranaka o nacionalnoj sigurnosti. Sagledavajući iskustva drugih zemalja koje bi mogle poslužiti kao uzor za organiziranje nacionalne sigurnosti i obrane, pozornost se poklanjala iskustvima Švicarske, Austrije i Švedske.

Polazeći od navedenih i svih drugih relevantnih čimbenika, Državni zbor Republike Slovenije usvojio je 1993. temeljni dokument o nacionalnoj sigurnosti i obrani pod nazivom Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije.⁵ U njoj je nacionalna sigurnost Republike Slovenije definirana kao stanje u kojem se ostvaruje zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, uravnotežen gospodarski, socijalni i kulturni razvoj te os-

3

Zagorac Vlado, »Sukob slovenskih ratnika«, *Večernji list*, 21. kolovoza 1993.

4

Bebler Anton, »Slovenian Territorial Defense«, *International Defense Review*, vol. 26, broj 1, 1993, str. 65-67.

5

Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije je objavljena u *Uradnom listu Republike Slovenije*, broj 71 od 30. prosinca 1993.

tvarivanje drugih životnih interesa, djelovanje demokratske, pravne, suverene i teritorijalno jedinstvene i nedjeljive države Republike Slovenije. Kao glavni oblici ugrožavanja tako definirane nacionalne sigurnosti Republike Slovenije posebno se ističu: vojno ugrožavanje nacionalne sigurnosti; ugrožavanje unutarnje sigurnosti i ugrožavanje životnog prostora Republike Slovenije.

Definirana je i politika nacionalne sigurnosti Republike Slovenije kao cjelina političkih, ekonomskih, socijalnih, ekoloških, pravnih, obrambenih, sigurnosnih i drugih opredjeljenja, aktivnosti i mjera s kojima se ostvaruje što veći stupanj nacionalne sigurnosti, što je temeljni cilj politike nacionalne sigurnosti.

Pod sustavom nacionalne sigurnosti Republike Slovenije, prema ovoj Rezoluciji, podrazumijeva se cjeloviti mehanizam (nositelji i njihove aktivnosti) koji ostvaruje nacionalnu sigurnost kroz sprečavanje i otklanjanje ugrožavanja temeljnih vrijednosti u skladu s ustavno i međunarodno priznatim standardima razvijenih parlamentarnih demokracija te međunarodnih organizacija. Sustav nacionalne sigurnosti sastoji se od obrambenog sustava u kojeg spadaju oružane snage i civilna obrana; sigurnosnog sustava u kojeg spadaju unutarnji poslovi i obavještajni-sigurnosna djelatnost te sustava zaštite i spašavanja.

Nakon ulaska Republike Slovenije u NATO i EU u postupku je izrada nove strategije nacionalne sigurnosti, koja na novi način treba definirati sigurnosnu poziciju i utvrditi načine postizanja nacionalne sigurnosti. Ulaskom u NATO bitno je promjenjena sigurnosna pozicija Republike Slovenije, ali i njezina odgovornost za sigurnost na širem području. To će rezultirati stvaranjem profesionalne vojske i povećanjem obrambenih troškova, ponajprije zbog većeg slovenskog sudjelovanja u mirovnim operacijama pod okriljem NATO-a.

Pogled na NATO iz slovenske sigurnosne perspektive

NATO savez je produkt hladnoga rata, koji svojoj glavnoj ulozi, a to je očuvanje teritorijalne cjelovitosti, političke neovisnosti i sigurnosti, dodaje nove, što odgovaraju promijenjenim okolnostima. Razdoblje nakon završetka hladnoga rata zahtijeva oblikovanje nove europske sigurnosne arhitekture, uzimajući pritom u obzir promijenjene sigurnosno-političke okolnosti u međunarodnoj zajednici. Tijekom proteklih deset godina pitanje prvo sudbine, a zatim proširenja NATO-a, predstavljalo je jedno od ključnih pitanja u razvoju posthladnoratovske sigurnosne arhitekture. Tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća NATO je prešao put od institucije kojoj su (uslijed nestanka Varšavskog pakta) predviđali brzi nestanak, do jedine europske sigurnosne organizacije koja se pokazala sposobnom preuzeti zadaće povezane s upravljanjem krizama na europskom kontinentu. Međutim, transformacija

NATO-a daleko je od završetka, a može se reći kako događaji nakon rujna 2001. predstavljaju glavni izazov budućnosti NATO-a. Članice NATO-a moraju se značajnije suprotstaviti izazovima novog svjetskog poretka koji prelaze okvire i granice samog Saveza te dovode do isprepletenosti nadležnosti unutarnje i vanjske politike na globalnom planu, a to su: proliferacija nuklearnog, biološkog i kemijskog oružja, materijala i opreme potrebne za njegovu proizvodnju, borba protiv međunarodnog terorizma i svih oblika međunarodnog kriminala, pitanje zagađenja okoliša, transfera sofisticiranih znanstveno-tehnoloških dostignuća i slično.⁶

Prijelomna godina za NATO, ali i za nacionalnu sigurnost Republike Slovenije je bila 1994. kad je utemeljen program Partnerstvo za mir (PzM), koji je službeno prihvaćen i predstavljen međunarodnoj javnosti na zasjedanju na vrhu Sjevernoatlantskog vijeća 10. i 11. siječnja 1994. u Bruxellesu,⁷ prema riječima njegovih autora, trebao bi biti dio evolutivnog procesa širenja NATO-a koji uzima u obzir politički i sigurnosni razvoj u cijeloj Europi.⁸ Djelatnosti programa PzM, definirane su u Okvirnom dokumentu (*Framework Document*), što su ga zajedno s Bruxelleskom deklaracijom⁹ prihvatili šefovi država ili vlada članica NATO-a, trebale su nekadašnjim socijalističkim državama pomoći u procesu demokratizacije.¹⁰

Okvirni dokument programa PzM nadalje određuje da države nečlanice NATO-a, koje pristupe programu PzM (partnerske države), moraju preuzeti sljedeće odgovornosti:

1. suradnju u zajedničkim operacijama s državama-članicama NATO saveza

6

Cehulić Lidija, *Clinton i novi svjetski poredak*, Politička kultura, Zagreb, 2001, str. 162.

7

Nacrt programa PzM formulirali su stratezi američkog Vijeća za nacionalnu sigurnost (NSC), a potvrdili su ga ministri obrane država-članica NATO-a na zasjedanju Odbora za planiranje obrane u njevažkom Travemuendeu u listopadu 1993. Za PzM i njegovo prihvaćanje i stavljanje u funkciju, posebno je zaslužan tadašnji američki predsjednik Bill Clinton.

8

Ghebali Yves & Sauerwein Brigitte, *European Security in the 1990s: Challenges and Perspectives*, UNIDIR, Geneva, 1995, str. 162.

9

Bruxelleska deklaracija važna je i zato što u njoj vođe država članica savezništva po prvi put eksplicitno ističu da je savezništvo otvoreno za nove demokracije na istoku Starog kontinenta, a u njoj je izražena i potpora uspostavljanju i razvoju »europskoga obrambenog identiteta«, što bi ga utjelovio WEU kao »europski stup atlantskog savezništva« i »obrambena komponenta procesa europskog udruživanja u okviru EU« Vidi: *NATO At A Glance*, NATO Office of Information and Press, Brussels, 1996.

10

Trebalo je pomoći u ostvarivanju sljedećih ciljeva: 1. Transparentnosti u planiranju obrane i prihvaćanju proračuna za obranu; 2. Osiguravanju demokratskog nadzora nad oružanim snagama; 3. Održavanju spremnosti i sposobnosti da u skladu sa svojim zakonodavstvima sudjeluju u operacijama po ovlaštenjima OUN i/ili OESS-a; 4. Razvijanju kooperativnih vojnih odnosa s NATO-om radi zajedničkog planiranja, osposobljavanja i vježbi, jačanja sposobnosti za preuzimanje zadaća na području očuvanja mira i spašavanja, humanitarnih operacija i drugoga, o čemu će se naknadno sporazumjeti; 5. Dugoročnijeg razvoja oružanih snaga koje će biti sposobnije za zajedničko djelovanje s oružanim snagama država-članica Sjevernoatlantskog saveza.

2. financiranje vlastite suradnje u djelatnostima PzM i nastojanje za podjelu ostalih tereta u tom okviru

3. obvezuju se da će u skladu s postignutim sporazumom poslati stalne časnike za vezu u posebnu postrojbu Partnerstva za koordinaciju u Mons (Belgija), gdje će pod zapovjedništvom Sjevernoatlantskog vijeća izrađivati vojne planove, potrebne za ostvarivanje programa Partnerstva

4. one partnerske države, koje budu sudjelovale u planiranju i izvedbi vojnih vježbi, imat će pristup do određenih tehničkih podataka NATO-saveza, važnih za međusobno djelovanje

5. Partnerske države i države-članice Saveza razmjenjivat će informacije o djelatnostima, što su ih već provele ili ih provode, kako bi se time povećao stupanj transparentnosti obrambenog planiranja i prihvaćanja proračuna za obranu te osigurao demokratski nadzor nad oružanim snagama

Osim toga, države članice sjevernoatlantskog savezništva u Okvirnom su se dokumentu programa PzM obvezale da će:

1. S drugim državama-potpisnicama PzM razvijati proces planiranja i pregleda, čime će pripremiti temelj za identificiranje te ocjenu snaga i mogućnosti, što će ih dati na raspolaganje za višenacionalno osposobljavanje, vježbe i operacije u vezi sa snagama NATO- saveza;

2. Promicati političku i vojnu koordinaciju u zapovjedništvu savezništva da se tako omogući uspješna provedba djelatnosti PzM, uključivši planiranje, osposobljavanje, vježbe i razvoj obrambene doktrine.

Programu PzM, kao što se izričito ističe u Bruxelleskoj deklaraciji, mogu pristupiti sve države-članice OEES-a koje prihvaćaju njegove ciljeve i načela.¹¹ Program PzM imao je važnu ulogu u prevladavanju političko-sigurnosnog i ponajprije psihološkog jaza, koji je dijelio nekadašnje hladnoratovske protivnike, a ujedno je predstavljao prvi oblik institucionalizirane vojne suradnje između država članica NATO-a i nekadašnjih članica Varšavskog ugovora, a isto tako i između NATO-a te neutralnih i nesvrstanih država u Europi. Kao takav, program PzM je imao nedvosmisleno veliko značenje u procesu transformacije NATO-a i uspostavljanju novoga sveeuropskoga sigurnosnog sustava. Njegova važnost je bila i neprocjenjiva za izgradnju slovenskog obrambenog sustava i prilagodbu Slovenske vojske NATO standardima. Na zasjedanju Sjevernoatlantskog vijeća u Bruxellesu, u prosincu

11

Najvažnije tijelo, koji formalno nadzire i usmjerava sve djelatnosti PzM, u institucionalnom je pogledu Sjevernoatlantsko vijeće, a stvarno tu funkciju obavlja Političko-vojni nadzorni odbor (PMSC) kojemu predsjedja zamjenik glavnog tajnika NATO-a. PMSC zajedno s predstavnicima partnerskih država svake godine konačno oblikuje radni program PzM, nadzire njegovu provedbu i brine se za transparentnost individualnih programa PzM. Praktična provedba Radnog programa PzM i operativno planiranje vojnih vježbi, što se izvode u okviru PzM, u nadležnosti je Koordinacijskog odjela Partnerstva (PCC) sa sjedištem u Monsu, gdje je i sjedište ACE. Većina partnerskih država ima svoje vojne predstavnike u sjedište PCC u Monsu gdje zajedno sa civilnim i vojnim službenicima NATO-a planiraju i nadziru izvođenje zajedničkih vojnih vježbi u okviru PzM. Pritom treba naglasiti da u okviru PzM još od siječnja 1995. postoji procedura, nazvana Proces planiranja i ocjenjivanja (PFP – Planning and Review Process) kojoj je svrha poticanje interoperabilnosti i transparentnosti na područjima kao što su provedba mirovnih operacija, humanitarne intervencije i spasavalačke akcije.

1994.¹², šefovi diplomacija država-članica NATO-a prihvatili su odluku o izradi studije o širenju NATO-a u kojoj bi se precizno definirali opća načela, sistemski uvjeti i vremenski okvir širenja transatlantskog savezništva prema istoku Europe, a isto tako i prava i dužnosti novoprimitljenih članica NATO-a. Autori studije o širenju NATO-a u njezinu uvodu ističu da su se okončanjem hladnog rata i nestankom Varšavskog ugovora pojavile i potreba i jedinstvena prilika za uspostavljanje poboljšane sigurnosne arhitekture na svekolikom euroatlantskom području.¹³ U nastavku je opet izražena privrženost država članica NATO-a cjelovitu pristupu suvremenoj sigurnosti: »Širok koncept suvremene sigurnosti mora služiti kao temelj nove sigurnosne arhitekture koju treba uspostaviti postupnim procesima integracije i suradnje, što će ih provoditi postojeće multilateralne institucije u Europi, kao što su EU, WEU i OESS.«¹⁴

Spomenuta studija nadalje potvrđuje da NATO ostaje isključivo obrambeno savezništvo, kojemu je cilj očuvanje mira na euroatlantskom području i osiguranje sigurnosti za sve države-članice. Osnovna je pretpostavka, od koje polaze autori studije o širenju NATO-a, da će njegovo širenje pridonositi stabilnosti i sigurnosti svih država na euroatlantskom području i to tako da širenje savezništva posluži ostvarivanju sljedećih ciljeva:

1. poticanju i podupiranju demokratskih reformi, među koje spada i civilni i demokratski nadzor nad oružanim snagama

2. promicanju modela suradnje, savjetovanja i konsenzusa, što su karakteristični za sadašnje države-članice savezništva, u novoprimitljenim državama članicama

3. poticanju dobrosusjedskih odnosa koji će koristiti svim državama na euroatlantskom području

4. isticanju zajedničke obrane i širenju njenih koristi te povećanju transparentnosti u procesu obrambenog planiranja i prihvaćanja proračuna za obranu, što će pridonijeti smanjenju eventualne nestabilnosti koju bi mogao izazvati isključivo unilateralni pristup obrambenoj politici

5. jačanju procesa udruživanja i suradnje u Europi, koji se zasnivaju na zajedničkim demokratskim vrijednostima, što koči disolucijske tendencije na nacionalnoj i teritorijalnoj osnovi

6. jačanju sposobnosti savezništva da pridonosi sigurnosti na europskoj i svjetskoj razini, što uključuje i djelatnosti za očuvanje mira (peacekeeping) s mandatom OESS i VS OUN, ali i novih zadaća

7. jačanju i širenju transatlantskog partnerstva.

12

Studija o širenju NATO saveza bila je izrađena do veljače 1995, a potom su je visoki civilni i vojni predstavnici savezništva predstavili svim državama nečlanicama koje sudjeluju u programu PzM. U proljeće 1996. započeli su individualni razgovori s onima srednjoeuropskim i istočnoeuropskim državama koje punopravno članstvo u NATO savezu jasno i nedvosmisleno definiraju kao svoj glavni vanjskopolitički i sigurnosni interes (*NATO At A Glance*, 1996).

13

Study On NATO Enlargement, NATO Office of Information and Press, Brussels, 1995, str. 2-3.

14

Ibid.

Novoprimljene države članice morat će, jednako kao i dosadašnje članice NATO-a, ispunjavati određene obveze.¹⁵ Studija o širenju NATO-a u 5. poglavlju određuje političke i vojne zahtjeve što ih moraju ispunjavati novoprimljene države-članice. Moglo bi se ocijeniti da je Studija o širenju NATO saveza, doduše, pozitivno utjecala na sigurnosni položaj, a s time i na unutarne-politički i gospodarski razvoj onih, pretežno srednjoeuropskih država, koje već od 1991. nastoje ući u punopravno članstvo savezništva jer su se njome države-članice, na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama, kao gospodarski, politički i vojno najjače države u savezništvu, nedvosmisleno izjasnile za širenje NATO-a, a ujedno su formulirale političke i vojne zaključke što ih države kandidatkinje moraju ispunjavati žele li postati punopravnim članicama atlantske sigurnosne zajednice. Nakon zasjedanja na vrhu šefova država i vlada, članica NATO saveza u Madridu (lipanj 1997), već je bilo jasno da će ta euroatlantska obrambena organizacija u punopravno članstvo pozvati tri države i to: Poljsku, Češku i Mađarsku. To se i dogodilo u prigodi obilježavanja 50. obljetnice NATO-a na sastanku na vrhu u Washingtonu. Izostavljanje Republike Slovenije sa liste zemalja koje su pozvane u članstvo NATO-a u prvom krugu, iznenadilo je i frustriralo slovensko državno vodstvo. Privremeno su bile usporene reforme obrambenog sektora u cilju prilagodbe NATO standardima. Paralelno s tim, oslabila je i javna potpora slovenskih građana ulasku zemlje u NATO. Nakon toga, trebalo je dosta vremena i napora da se Republika Slovenija ponovo pokrene u ispunjavanju NATO zahtijeva i da se vrati povjerenje javnosti u projekat ulaska u NATO.

Utjecaj NATO-a na sigurnost i sigurnosnu politiku tranzicijskih zemalja je iznimno velik, u odnosu na sudjelovanje u očuvanju mira u Europi i u odnosu na posljedice koje suradnja s NATO-om ima u unutarnoj i vanjsko politici određene države. NATO u partnerskim državama posebno onim koje su zainteresirane za članstvo, potiče unutarne reforme i poštovanje određenih međunarodnih normi. Iskustvo Slovenije pokazuje da su intenzivniji oblici suradnje između NATO-a i država-kandidata za članstvo, ali je i u tom primjeru određenje opsega i tempa suradnje prepušteno odluci kandidata. Nakon razdoblja neformalnog surađivanja s NATO-om od 1990. do 1993. Republika Slovenija je 30. ožujka 1994. pristupila programu Partnerstvo za mir. U 1995. je počela s izvršavanjem Individualnog partnerskog programa, prvog ciklusa PARP-a. U 1996. je počela s prvim krugom individualnog dijaloga s NATO-om o punopravnom članstvu.¹⁶ Iste godine parlament je prihvatio od-

15

To se odnosi prije svega na: udruživanje napora radi osiguranja zajedničke obrane te očuvanja mira i sigurnosti, rješavanje međudržavnih sporova na miroljubiv način koji će jamčiti da međunarodni mir i sigurnost te pravednost neće biti ugroženi. Isto tako nove će se države-članice u međudržavnim odnosima morati suzdržati prijetnji o uporabi sile i svih postupaka koji nisu u skladu s načelima Povelje UN. Trebat će pridonositi razvoju miroljubivih i prijateljskih međudržavnih odnosa i to: jačanjem slobodnih institucija i tumačenjem načela na kojima su takve institucije zasnovane, te promicati stabilnost i blagostanje. Osim toga, trebat će očuvati efikasnost savezništva što znači podjelu uloga, rizika, odgovornosti, troškova i koristi pri osiguravanju zajedničkih sigurnosnih ciljeva i načela.

16

Nacionalna Strategija RS za vstop v NATO s prilogami, 1998, str. 36, *Deklaracija o zunanji politiki RS*, 1999.

luku da Republika Slovenija želi postići svoj temeljni sigurnosni interes u sistemu kolektivne sigurnosti kojeg omogućava članstvo u NATO-u.¹⁷ Misija Republike Slovenije pri NATO-u bila je uspostavljena u kolovozu 1997, a Nacionalna strategija za članstvo u NATO-u usvojena je 1998. Iste godine Republika Slovenija je bila domaćin prve vježbe NATO-a (*Cooperative Adventure Exchange* – CAE) izvan svog teritorija zemalja članica. To je bilo veliko priznanje Republici Sloveniji i poticaj da ustraje u prilagođavanju NATO standardima. Na početku rasprave o značenju NATO-a za sigurnost i sigurnosnu politiku Slovenije moramo reći da članstvo u NATO-u od članica zahtjeva da svoju sigurnosnu politiku prilagode politici Saveza.¹⁸ NATO postavlja političke i vojne temelje za skupnu obranu članica pa je u svom djelovanju u proteklom desetljeću postajao sve važniji u očuvanju mira i rješavanju sukoba u Europi.

Odnosi Republike Slovenije i NATO-a

Važna pitanja pitanja nacionalne sigurnosti u Republici Sloveniji nakon ulaska u NATO su sprečavanje eskalacije novih sigurnosnih prijetnji, formiranje suvremenih i malih oružanih snaga, kohezivnog obrambenog i sigurnosnog sustava i učinkovitog sustava kriznog upravljanja. U nemirnoj međunarodnoj zajednici Republika Slovenija može učinkovito postizati svoju nacionalnu sigurnost samo kroz međunarodne integracije kao što su NATO, EU i OESS. U strateškim dokumentima je naznačeno da Republika Slovenija uzima u obzir sve vrste opasnosti; od moguće oružane agresije i drugih nasilnih akcija drugih država preko organiziranog i međunarodnog kriminala i svih oblika ugrožavanja osobne i kolektivne sigurnosti pa do ugrožavanja čovjekovog okoliša. S motrišta obrane, sigurnosti i zaštite, posebno se izdvaja vojna ugroženost, ugrožavanje unutarnje sigurnosti nasilnim sredstvima, ugrožavanje čovjekovih prava i sloboda, kulturnog i prirodnog nasljeđa te čovjekovog okoliša. Komparativna analiza 37 indikatora ugrožavanja nacionalne sigurnosti pokazala je da se Republika Slovenija, u usporedbi sa 40 europskih zemalja, ne suočava s ekstremnom eskalacijom bilo kakvih sigurnosnih prijetnji.¹⁹ Problemi koji bi mogli imati sigurnosne implikacije odnose se na pomorsko i

17

Vidi *Positions and Decisions concerning the relations of the RS with the EU, Italy and NATO*, National Assembly of RS, 11. April, 1996.

18

Pitanje položaja države u NATO-u povezano je s problemom proturječnosti među formalno jednakim državama i njihovom nejednakom moći. Pitanje svezništva je za državu važno unutarnje političko pitanje. Uključenje u savezništvo za državu nosi određene koristi i terete koji lako mogu imati posljedice na unutarnju političku situaciju. Zbog toga je uloga javnoga mišljenja u demokratskim državama i pitanje članstva u Savezu, važna tema komuniciranja između javnosti i politike.

19

Detaljnije vidi Prezelj, Iztok, *Varnost sodobne družbe kot večdimenzionalni pojav: Oblikovanje metodološkega modela proučevanja ogrožanja varnosti*, magistrski rad, FĐV, Ljubljana, 2000.

kopneno razgraničenje s Republikom Hrvatskom. Pozitivno i miroljubivo razrješenje tog pitanja je vrlo važno za obje zemlje jer teritorijalni ili granični sukobi u povijesti čovječanstva pa čak i danas predstavljaju najfrekventniji povod za nastanak oružanog sukoba ili rata.²⁰ Kao moguće rješenje, između svih pozitivnih varijanti razrješenja ovog pitanja, arbitraža predstavlja jednu od njih. Važno je istaknuti da NATO i EU prate razvoj procesa razrješavanja tog problema, procjenjujući kroz to politiku i jedne i druge države. Republika Slovenija će problem granice s Republikom Hrvatskom nositi u NATO i EU u paketu neriješenih pitanja. Zbog toga treba očekivati veću slovensku motiviranost da se ovo pitanje riješi uz veću popustljivost sa slovenske strane. Drugi problem su ilegalne imigracije. Republika Slovenija kao i ostala Europa suočava se s velikim porastom ilegalnih imigracija.²¹ Treći problem, kao i kod drugih europskih država je ugrožavanje sigurnosti Republike Slovenije nakon terorističkog napada na SAD 11. rujna 2001. Republika Slovenija nije država koja bi bila značajno ugrožena terorizmom prije navedenog događaja. Republika Slovenija čak nije ni na listi država u kojima je djelovala Al-Qaida ili njoj pridružene terorističke skupine, što se ne bi mogli reći za neke na Balkanu. Ipak, Vlada Republike Slovenije je prihvatila određene mjere za pooštrenje nadzora granica, počela s izmjenjivanjem obaveštajnih podataka s državama iz antiterorističke koalicije i izrazila diplomatsku potporu borbi protiv globalnog terorizma. Slovenija se očigledno ne suočava s jako izraženim sigurnosnim problemima, već s mnogim izazovima u svezi s postizanjem više razine nacionalne sigurnosti.²²

Širenjem NATO-a se potiču i podupiru unutarnje reforme u državama-kandidatkinjama i to ne samo u sigurnosno-obrambenom, već i u političkom i u ekonomskom području. Države koje će dobiti mogućnost za članstvo u NATO-u bit će države koje budu uspješnije u procesu tranzicije. Glavni razlog američke potpore širenju NATO-a je uvjerenje da NATO posjeduje moć utjecanja na to kako države istočne Europe opredjeljuju svoje interese. S gledišta teoretskog proučavanja Saveza, ističe se da taj proces traži oblikovanje savezništva među državama, ne samo zbog povećanja moći, nego i da bi svladale unutarnje probleme i da bi s tim oporavile unutarnje i međunarodne stabilnosti. Mogućnost utjecaja je po njegovom mišljenju povezana s koristima koju članstvo u međunarodnim institucijama donese državi. Zainteresiranim dr-

20

Holsti, Kalevi, *Peace and War: Armed Conflicts and International Order 1648-1989*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991, str. 307.

21

Samo 2000. godine slovensku je granicu ilegalno prešlo 35.743 stranaca, što je 91 posto više od broja iz 1999. U 2001. taj trend se smirio, ali može se konstatirati da Republika Slovenija ne predstavlja više samo tranzitnu državu, nego i ciljnu državu za imigrante iz regije pa čak i za mnoge iz Afrike i Azije. Prema: Prezelj, Iztok, »Nacionalna sigurnost Republike Slovenije između približavanja NATO-u i nemirnog jugoistoka Europe«, *Međunarodne studije*, broj 4/2001, str. 164-165.

22

Prezelj, Iztok, »Nacionalna sigurnost Republike Slovenije između približavanja NATO-u i nemirnog jugoistoka Europe«, *Međunarodne studije*, broj 4/2001, str. 162-165.

žavama ponuđeno je članstvo u zamjenu za pristajanje na određenu politiku i institucionalne reforme.

U sadašnjoj fazi Sloveniju se u NATO-u promatra kao člana koji može pridonijeti u političkom i ekonomskom stabiliziranju regije jugozapadne Europe. Kao jedina zemlja iz područja bivše Jugoslavije koja bilježi pozitivan ekonomski rast i demokratski razvoj, Slovenija je svakako poželjan novi član NATO-a. Iako je madridski sastanak NATO-a u prvom redu vodio računa o političkim elementima, tada se isticalo da razina slovenskih oružanih snaga nije kompatibilna s ostalim članicama NATO-a. Međutim, nakon toga Republika Slovenija je uložila bitne napore kako bi modernizirala svoje oružane snage. One, u prvom redu, nemaju problema sa zastarjelim oružjem i opremom jer su stvarane ispočetka. U okviru vojnog proračuna, koji sada doseže 1,6 posto GDP-a, 2008. godine bi trebao doseći 2 posto, Slovenija se usmjerila na jačanje svojih zapovjedno-kontrolnih punktova, zračnu obranu, nabavku i izgradnju lakih transportera i protutentkovskih oružja. Nabavljeni su i prvi kontingenti Hummerovih transportera, Roland II – sustav zračne obrane i nekoliko Eurocoptersa.

U akcijama na Balkanu slovenske snage djeluju kao brdske jedinice, sanitarne ekipe i ekipe za razminiranje teritorija. Osim toga, iz Slovenije je poslana i jedinica motoriziranog pješništva u Bosnu i Hercegovinu, za koju se tvrdi da je potpuno kompatibilna s američkom vojnom strukturom. Državni zbor je donio i zakon kojim se omogućava pričuvnim jedinicama da budu korištene izvan slovenskog teritorija. Time se u cjelini prihvaćaju NATO traženja. Predviđa se da će 2004. godine oružane snage brojiti 18.000 ljudi (od sadašnjih 40.000), a radi se i na stvaranju sustava koji će u budućnosti stvoriti profesionalne oružane snage.

Republika Slovenija kao nova članica NATO-a, koja je svakako ekonomski najrazvijenija u odnosu na sve ostale iz Vilniusk skupine, ima i svoje važno stratejsko značenje jer predstavlja jasnu spojnicu između članica NATO-a: Italije i Mađarske. K tome treba dodati i vezu s područjem nestabilnog jugoistoka Europe i stalna slovenska uvjeravanja kako baš Slovenija može djelovati kao stabilizacijski akter u ovom dijelu Europe.

U procesu ulaska u NATO, najveći slovenski problem predstavljalo je slovensko javno mišljenje. Velika kampanja koja se u Sloveniji zahuktala protiv ulaska u NATO koristila je različite argumente. Od tvrdnji da u sigurnosnom smislu ulazak u NATO Sloveniji uopće nije potreban, iznosili su se argumenti koji su upozoravali na ekonomsku cijenu učlanjenja, pa sve do onih koji su ukazivali na opasnosti od učlanjenja u organizaciju, koja u novim uvjetima može djelovati mnogo dalje od Slovenije i u kojoj bi Slovenci mogli biti »topovsko meso«.²³

Za NATO, a posebice za američku politiku, bilo bi svakako neugodno da je Slovenija dobila poziv u Pragu i nakon toga da je projekt propao na referen-

23

Vukadinović, R. »Drugo posthladnoratovsko širenje NATO-a«, *Međunarodni odnosi – izabrane teme*, Zagreb, Fakultet političkih znanosti, 1995, str. 101.

dumu u Sloveniji. Ipak, nakon uspješnog referenduma, Slovenija je jedina zemlja od sedam novih članica NATO-a koja ima sve bitne ekonomske, strateške i vojne atribute za uspješno djelovanje u Savezu.

Republika Slovenija s ograničenim resursima ne može priuštiti »obrambenu samodovoljnost«, pa čak ni oružanu neutralnost. Članstvo u novom NATO-u je odgovor za sigurnosne potrebe Republike Slovenije koja, kao i mnoge druge zemlje, nema alternative na obrambenom području.²⁴ Država vidi u članstvu u NATO-u više neizravnih i izravnih koristi kao što su: viši stupanj nacionalne sigurnosti putem mehanizma kolektivne odbrane, osiguranje stabilne međunarodne okoline, mogućnost suočavanja o razrješavanju brojnih sigurnosnih pitanja (»zajedno za istim stolom«), jačanje državnog ugleda i moći u međunarodnoj zajednici, pridobivanje statusa države s niskim stupnjem investicijske rizičnosti, uključenost u znanstvene, tehnološke i informacijske tijekove, gospodarsku suradnju s najrazvijenim zemaljama i na vojnom području, dugoročno sniženje obrambenih izdataka.²⁵ Članstvo u NATO-u znači za Sloveniju priznanje i potvrdu postignutih rezultata u građenju demokracije, tržišne ekonomije, zaštite ljudskih prava i demokratske kontrole oružanih snaga.²⁶ Korist za NATO je predstavljena u smislu da je Republika Slovenija već sada izvoznik, a ne potrošač sigurnosti u regiji. Odluka o širenju NATO-a u Pragu se u velikoj mjeri temeljila baš na godišnjoj procjeni NATO-a o sposobnosti za članstvo po svim dimenzijama na bazi realiziranog Akcijskog plana za članstvo. Iz slovenskog nacionalnog programa za provođenje Akcijskog plana razvidno je da su pripreme na članstvo bile spektralno vrlo široke i u nadležnosti brojnih ministarstva. Zbog toga su ove pripreme vođene od Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva obrane putem Međuresorske radne skupine u kojoj se koordiniralo brojne aktivnosti brojnih institucija.²⁷ To je poučno iskustvo i za druge zemlje koje žele postati članicama NATO-a.

Suočena s povremenim padom potpore javnosti za ulazak u NATO, Slovenija je osmislila učinkovitu strategiju djelovanja prema javnosti. Uspješna kampanja za ulazak u NATO kulminirala je početkom 2003. Tada su uložena i znatna sredstva za motiviranje javnosti da se na referendumu izjasni za ulazak Slovenije u NATO. Rezultati referenduma to i pokazuju.²⁸

24

Grizold, Anton, »Zavezništvo, ki na obrambnem področju nima alternative«, *Obramba*, Oktober, 2001: 3.

25

Nacionalna Strategija RS za vstop v NATO s prilogami, 1998, str. 36.

26

Rupel, Dimitrij, »Članstvo v NATO naš strateški nacionalni interes«, *Obramba*, Oktober, 2001, str. 2.

27

Vlada je stalno isticala da je zadnji nacionalni program bio realističniji od proteklih jer su postavljeni ciljevi bili ispunjeni. U tom smislu ministar odbrane je govorio da će Slovenija izpuniti sve zahtjeve iz Godišnjeg nacionalnog programa za izvođenje Akcijskog plana, čak i u slučaju da ne bude primljena u NATO jer su kriteriji NATO-a korisni za Sloveniju. Vidi Grizold, Anton, »Zavezništvo, ki na obrambnem področju nima alternative«, *Obramba*, Oktober, 2001, str. 4.

28

Na referendumu 23. ožujka 2003. pravo glasovanja je imalo ukupno 1.613.305 birača, pri čemu je bilo 1.613.272 birača koji su bili upisani u birački popis te 33 birača koji su glasovali s potvrđama, jer nisu bi-

Važan kriterij za slovensko članstvo u NATO-u je bio adekvatan doprinos međunarodnoj sigurnosti, naročito u jugoistočnoj Europi. Posve je prirodno da će država koja nema eskaliranih nacionalnosigurnosnih problema više pridonijeti međunarodnoj sigurnosti od drugih država. Zbog toga se Slovenija svake godine sve više trudila sudjelovati u međunarodnim vojnim i nevojnim sigurnosnim operacijama u jugoistočnoj Europi. Što se nevojnih aktivnosti tiče, treba spomenuti sudjelovanje u mirovnim operacijama s policijskim snagama, Pakt stabilnosti u jugoistočnoj Europi i ITF.²⁹

Zaključak

Analiza izgradnje sistema nacionalne sigurnosti Republike Slovenije i njezino uključivanje u NATO pokazuje zanimljivo iskustvo države, koja je u kratkom razdoblju, nakon rata, započela i dovršila proces tranzicije. To je učinjeno na temelju širokog političkog konsenzusa i spremnosti da se prihvate najviši demokratski standardi, općenito i u području nacionalne sigurnosti. Postizanje sigurnosti svojim građanima Republika Slovenija omogućuje usklađivanjem djelovanja tijela državne vlasti sa slobodnim djelovanjem pojedinaca i civilnoga društva. Praksa u današnjem svijetu, tako i u Republici Sloveniji potvrđuje spoznaju da postoji proturječnost između individualne i nacionalne sigurnosti, što je utemeljena u samoj prirodi suvremene političke zajednice i zbog toga ne može biti razriješena ili čak odstranjena. Stoga suvremenom društvu prijete stalna opasnost da država (u cijelosti ili posredstvom pojedinih dijelova, primjerice, sistema nacionalne sigurnosti) u postizanju nacionalne sigurnosti postane ujedno i izvor ugrožavanja slobode pojedinca i civilnoga društva. Taj paradoks u vezi s dvostrukom ulogom suvremene države (osiguravanje i ujedno potencijalno ugrožavanje sigurnosti pojedinaca) u svakom se konkretnom društvu/državi posebno rješava u svijetlu civilizacijskih i kulturnih potreba suvremenog vremena, tj. otvorena demokratskog društva.

li upisani u birački popis. Glasovalo je ukupno 974.988 birača (60,43 posto), od toga 974.955 birača, koji su bili upisani u birački popis i 33 birača, koji su glasovali s potvrđama. Ukupan broj listića je bilo 974.524. Nevažeci listića bilo je 9.179 ili 0,94 posto. Ispravnih listića je bilo ukupno 965.345. Na referendumsko pitanje: »Da li se slažete da Republika Slovenija postane članica Organizacije Sjevernoatlantskog saveza (NATO)?« »ZA« je odgovorilo 637.882 birača ili 66,08 posto od važeci glasova, a za odgovor »PROTIV« se odlučilo 327.463 glasača ili 33,92 posto od ukupnog broja važeci glasova. Prema: www.mors.si

29

Republika Slovenija sudjeluje sa 25 policajaca u dvije mirovne operacije (u Makedoniji i na Kosovu), a za potrebe Europskih policijskih snaga Vlada je ponudila 67 policajaca. U Paktu o stabilnosti Slovenija je osim ostalih aktivnosti bila kopredsjedavajuća zemlja prvog radnog stola o demokratizaciji i ljudskim pravima u prvoj polovini 2001. Značajan je i doprinos Međunarodne fundacije za razminiranje (International Trust Found) sa sjedištem u Sloveniji razminiranju u Albaniji, Hrvatskoj, BiH, Makedoniji i na Kosovu. ITF ustvari skuplja novac za razminiranje, organizira i koordinira razminiranje i organizira rehabilitaciju žrtava od mina u Sloveniji. Uz pomoć slovenske Vlade trenutačno se traže mogućnosti za sudjelovanje u razminiranju u Afganistanu. Prema: Prezelj, Iztok, »Nacionalna sigurnost Republike Slovenije između približavanja NATO-u i nemirnog jugoistoka Europe«, *Međunarodne studije*, broj 4/2001, str. 172.

Republika Slovenija, iako je nekoliko puta bila izložena tim opasnostima, uspjela ih je rješavati i postizati demokratsku stabilnost.

Važan aspekt demokratskog preoblikovanja slovenskoga društva predstavljalo je i uspostavljanje novog sistema nacionalne sigurnosti (na načelima koja vrijede u suvremenim razvijenim demokratskim parlamentarnim državama) koji će biti sposoban osiguravati vanjske i unutarnje aspekte sigurnosti slovenskoga društva. Kao novoutemeljena država, Republika Slovenija je nastavila razvijati strategiju i institucije za postizanje svoje nacionalne sigurnosti. Usprkos činjenici da politička elita u Republici Sloveniji ima poteškoća u postizanju konsenzusa o ključnim pitanjima temeljnih nacionalnih interesa, svi se slažu kako je strateški cilj Republike Slovenije bio da se priključi procesu europskog ujedinjenja, te na taj način postane punopravna članica Europske unije i NATO-a. Postizanjem tih ciljeva zaokruženo je jedno važno razdoblje u razvoju Republike Slovenije.

Danas se Republiku Sloveniju u NATO-u promatra kao člana koji može umnogome pridonijeti u političkom i ekonomskom stabiliziranju regije jugozapadne Europe. Članstvo u NATO-u znači za Republiku Sloveniju priznanje i potvrdu postignutih rezultata u građenju demokracije, tržišne ekonomije, zaštite ljudskih prava i demokratske kontrole oružanih snaga. Korist za NATO je predstavljena u smislu da je Republika Slovenija već sada izvoznik, a ne potrošač sigurnosti u regiji. To znači i da članstvo Republike Slovenije potiče stabilnost i sigurnost u regiji i omogućava teritorijalnu povezanost između Grčke, Bugarske, Rumunjske, Mađarske i Italije. Time se područje Zapadnog Balkana dovodi u stanovito sigurnosno okruženje, čime se stvara povoljna strateška pretpostavka za nastavak stabiliziranja ove regije. Od Republike Slovenije u budućnosti treba očekivati konstruktivan pristup u NATO-u u odnosu na sve sigurnosne izazove, posebno one u bližem okruženju. Iskustvo uključivanja Republike Slovenije u NATO je ne samo zanimljivo, nego nadasve korisno za druge države koje još uvijek prelaze taj put.

Literatura

- Bebler, Anton, »Slovenian Territorial Defense«, *International Defense Review*, svezak 26, br. 1 (1993.)
- Bebler Anton (ur.), *Central-Eastern Europe and Euro-Atlantic Security – Proceedings of the International Conference*, Faculty of Social Sciences – Defence Research Center, Ljubljana, 1997.
- Čehulić Lidija, *Euroatlantizam*, Politička kultura, Zagreb, 2003.
- Geršak Teodor, »NATO-Slovenija«, *Obramba*, broj 3/1995, str. 3-4.
- Grizold Anton, *Međunarodna sigurnost – teorijsko institucionalni okvir*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 1998.
- Grizold, A., Tatalović, S., Cvrtila, V., *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 1999.

- Grizold Anton (ur.), *Razpotja nacionalne varnosti – obramboslovne raziskave v Sloveniji*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 1992.
- Grizold Anton, »The National Security of Slovenia: The View of Public Opinion«, *Balkan Forum*, broj 3/1995, str. 173-205.
- Grizold, Anton, »Zaveznštvo, ki na obrambnem področju nima alternative«, *Obramba*, Oktober, 2001.
- Grizold, Anton & Prezelj, Iztok: »Public Opinion and the National Security of Slovenia«, U: Malešič, Marjan (ur.): *International Security, Mass Media and Public Opinion*, ERGOMAS, DRC, Ljubljana, 1999.
- Janša Janez, *Premiki – nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1992.
- Jelušič Ljubica, *Legitimnost sodobnega vojaštva*, FDV, Ljubljana 1997.
- Malešič Marijan, »Civilna obramba u sistemu nacionalne varnosti«, u *Razpotja nacionalne varnosti*, FDV, Ljubljana, 1992.
- »Obrambene snage Republike Slovenije – Slovenska vojska«, *Obramba*, broj 7/1996, str. 14-20.
- Prezelj, Iztok, *Varnost sodobne družbe kot večdimenzionalni pojav: Oblikovanje metodološkega modela proučavanja ogrožanja varnosti*, magistarski rad, FDV, Ljubljana, 2000.
- Prezelj, Iztok, »Nacionalna sigurnost Republike Slovenije između približavanja NATO-u i nemirnog jugoistoka Europe«, *Međunarodne studije*, broj 4/2001, str. 162-177.
- Priručnik o zvezi NATO*, Office of Information and Press NATO, Brussels, 2001.
- Rupel, Dimitrij, »Članstvo v NATO naš strateški nacionalni interes«, *Obramba*, Oktober, 2001.
- Study On NATO Enlargement*, NATO Office of Information and Press, Brussels, 1995.
- Szayna, Thomas, *NATO Enlargement, 2000-2015: Determinants and Implications for Defense Planning and Shaping*, RAND, S. Monica, 2001.
- Vegič Vinko, *Širitev funkcij NATA in varnost partnerskih država – študija primera Slovenije*, doktorska disertacija, Univerza u Ljubljani – Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2002.
- Vukadinović, R. »Izvori sigurnosti u europskom prostoru«, *Međunarodni odnosi – izabrane teme*, Zagreb, Fakultet političkih znanosti, 1995.
- Vukadinović, *Sigurnost na jugoistoku Europe*, HUMS, Varaždin, 1999.
- »Doktrina vojaške obrambe«, *Slovenska vojska*, broj 104/1995, str. 6-9.
- Nacionalna Strategija RS za vstop v NATO s prilogami*, Poročevalec DZ št. 20, 17. 03. 1998.
- Nacionalni program za izvajanje Akcijskog nacrta za članstvo*, Vlada RS – povzetek, 2001.
- »Rezolucija o izvorišnim osnovama nacionalne sigurnosti Republike Slovenije«, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 71/1993.

Ustava Republike Slovenije, Mavrica d.o.o., Celje, 1991.

»Zakon o zagotavljanju sredstev za realizacijo temeljnih razvojnih programov obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1994-2003«, *Uradni list Republike Slovenije*, broj 13/1994.

Summary

In the past years, the Republic of Slovenia has made a tremendous improvement on its path towards EU and NATO membership. Considering the fact that NATO plays a leading role in European security and that it expands its activities assuming new roles and establishing new missions and partnerships, it is only understandable that Slovenia strived after becoming NATO member already at the Prague Summit in 2002. However, it was not an easy task to achieve. Slovenia as much as other candidates for NATO membership had to fulfill three basic preconditions: to carry out a thorough reorganization and adjustment of its armed forces to the NATO standards, which are rather strict; to create stable democratic conditions in the country and to solve all the on-going disputes with its neighbours. The country's geostrategic position and its geopolitical advantageousness also affected the admission of Slovenia into the Alliance. At this point, NATO perceives Slovenia as a member that can contribute in political and economic stabilization of the region of Southeastern Europe. The analysis of establishment of national security system of Slovenia and its admission into NATO demonstrates an interesting experience of a country that in a short time, after the war, managed to commence and to finish the process of transition.